

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет технології виробництва і переробки продукції тваринництва
Кафедра технології виробництва продукції тваринництва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

До кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти
бакалавр

на тему: «Технологія вирощування овець породи прекос в умовах ТОВ
«Промінь-Приват» Миргородського району Полтавської області»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва
спеціальності 204 Технологія
виробництва і переробки
продукції тваринництва
ступеня вищої освіти бакалавр
групи 204 ТВПІТ бд31стн
Федоренко Валерій Іванович
Керівник: Віктор Слинько
Рецензент: Лариса Кузьменко

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	5
1.1. Класифікація та основні породи овець	5
1.2. Розвиток тонкорунного вівчарства в Україні	9
1.3. Господарсько-біологічні особливості овець породи прекос	11
1.4. Чинники, що впливають на продуктивність овець	13
РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ	16
2.1. Коротка характеристика господарства	16
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	20
3.1. Племінна робота в ТОВ «Промінь-Приват»	20
3.2. Бонітування овець	22
3.3. Організація парування та ягніння маток	27
3.4. Організація вирощування молодняка овець	33
3.5. Організація стрижки овець	36
ВИСНОВКИ	38
ПРОПОЗИЦІЇ	39
СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ	40
ДОДАТКИ	43

ВСТУП

Протягом останнього часу все частіше постає питання відродження сільського господарства в цілому, його галузей та окремих процесів виробництва. Вівчарство є досить важливою галуззю тваринництва, що виробляє специфічну сировину для легкої промисловості – вовну, овечі шкури (овчину), смушки та продукти харчування, які мають високу поживність та користуються великим попитом у населення – баранина та овече молоко.

Головною продукцією вівчарства є вовна, яка має комплекс технічних властивостей, що визначають високу теплоізоляційність, гігроскопічність, легкість, носкість та красу вовнових виробів. Незважаючи на великі досягнення в галузі виробництва синтетичних та штучних волокон, вовна залишається незамінною сировиною для текстильної промисловості. З овчин та смушків виготовляють кожухи, шуби, шапки, коміри. Шубні і хутряні овчини, каракульські смушки, а також вироби з них користуються великим попитом як на внутрішньому, так і міжнародному ринках. Баранина є високопоживним продуктом, який відзначається низьким вмістом холестерину порівняно з яловичиною і свининою. З овчого молока виготовляють високоякісні тверді сири і бринзу.

Особливістю галузі вівчарства полягає в тому, що воно вважається виробництвом з комплексною продуктивністю. Це означає, що розведення овець дає змогу виробляти не тільки дієтичну й поживну баранину та ягнятину, але також вовну, шкіру, овчину, молоко і бринзу. Вважається, що країна повністю забезпечує себе м'ясом, якщо обсяг його виробництва становить не менше 100 кг на людину в рік. У 2015 році в Україні на частку баранини і козлятини припадає лише 0,6% виробництва всіх видів м'яса, тому вівчарство можна вважати галуззю невикористаних можливостей щодо забезпечення населення м'ясом.

Зони спеціалізації вівчарства склалися під впливом особливостей природно-кліматичних умов, географічного положення, економічної

спеціалізації, напрямів продуктивності овець та кіз, ресурсного потенціалу. Розвиток галузі визначає переважно тонкорунне вівчарство, яке розміщується в більшості господарств Степу і Лісостепу України. Із метою підвищення племінних і продуктивних якостей тонкорунних овець у країні створені спеціалізовані вівчарські господарства, які займаються розведенням тварин, що добре поєднують високу вовнову і м'ясну продуктивність.

Однак, ситуація, яка склалась у країні протягом останніх років показує, що сільськогосподарське виробництво, і вівчарство зокрема, веде господарчу діяльність, маючи значний дефіцит фінансових та матеріально-технічних ресурсів. Недостатній розвиток кормової бази негативно вплинув на продуктивність тварин, рівень якої має стійку тенденцію до зниження. Тому надзвичайно важливим стає досвід сільськогосподарських підприємств країни, котрі в цих складних умовах не тільки знайшли вихід з важкого становища, та перебудовуючи структуру виробництва мають непогані економічні показники, а й вдосконалюють технологію вирощування тварин.

Метою кваліфікаційної роботи аналіз вирощування овець породи прекос в умовах ТОВ «Промінь-Приват» Миргородського району Полтавської області.

Виходячи з мети, завданнями дослідження було вивчити:

- господарсько-біологічні особливості овець породи прекос;
- організацію парування та ягніння маток в умовах ТОВ «Промінь-Приват»
- технологію вирощування молодняку овець в умовах ТОВ «Промінь-Приват»

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, пропозицій, переліку інформаційних джерел і додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 45 сторінок комп'ютерного тексту. У тексті кваліфікаційної роботи розміщено 14 таблиць; додатку на 2-х сторінках; перелік використаних інформаційних джерел містить 36 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Класифікація та основні породи овець

Класифікацію порід овець проводять відповідно до зоологічного та виробничого напрямку. Зоологічна класифікація овець відрізняється від інших видів сільськогосподарських тварин, оскільки їх розрізняють не за відмінностями черепа, а за формою та довжиною хвоста. Існування даної класифікації пояснюється тим, що існують відмінності між породними групами овець за комплексом біологічних особливостей. Довжину хвоста визначають не у лінійних величинах, а чи знаходиться кінчик хвоста на рівні скакальних суглобів чи опускається нижче. Форма хвоста овець залежить від кількості жирових відкладень вдовж хребців [31].

Зоологічну класифікацію овець ввів видатний німецьким вченим-натуралістом П. С. Паласом, а пізніше були внесені уточнення Натузіусом. Згодом доповнення до класифікації зробили російські вченими. За зоологічною класифікацією існує 5 класифікацій за довжиною та формою хвоста. Зоологічна класифікація овець наведена у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Зоологічна класифікація овець

Група овець	Форма та довжина хвоста	Породи , які належать до даної групи
Короткохудохвості	Короткий, худий без жирових відкладень хвіст, довжина його до 15 см	Романівська, північна короткохвоста
Довгохудохвості	Довгий, без жирових відкладень , довжина до 70см	Практично всі тонкорунні та напівтонкорунні породи
Короткожирнохвості	Короткий хвіст. Біля кореня хвоста жирові відкладення у формі невеликої подушечки	Бурятські та більшість сибірських не поліпшених грубовонових порід

Довгожирнохвості	Хвіст дуже довгий, має добре виражені жирові відкладення. Він сягає скакального суглоба	Каракульська, кучгурівська, балбас та інші грубововнові породи овець
Курдючні	Дуже довгий короткий хвіст, який є рудиментарним із 5-8 хребцями, схований під курдюком	Гіссарська, едильбаївська, джайдара, таджицька, а також не поліпшені курдючні вівці цих районів

За виробничою класифікацією овець поділяють за напрямом продуктивності, яку започаткував академік В. О. Іванов. Даний розподіл є більш зручним з боку виробничого процесу, однак одночасно з цим вона є умовною. Це зумовлено тим, що існують випадки вирощування тварин, котрі відносяться до однієї породи, для отримання від них різної продукції. Дані випадки пов'язані з особливостями місцевості та напряму виробництва. Однак зазвичай господарство спеціалізується на окремому виді продукції, що забезпечує більш ефективне ведення виробництва та селекційної роботи. У більшості областях України вирощування овець направлене на отримання вовнової та м'ясної продуктивності, а виробництвом овечого молока майже не займаються [29].

У світі всі породи овець в залежності від виду продуктивності поділяються на чотири групи:

I група – тонкорунні, в якій в свою чергу розрізняють три напрями:

- шерстний (ставропольська і грозненська породи, азербайджанський гірський та радянський меринос);
- шерстно-м'ясний (алтайська, асканійська, кавказька та південно-уральська породи);
- м'ясо-шерстний (прекос, грузинська тонкорунна жирнохвоста і дагестанська гірська породи та казахський архаромеринос);

II група – напівтонкорунні, в якій розрізняють два напрямки:

- шерстно-м'ясний (цигайська порода);
- м'ясо-шерстний, до підрозділів якого відносять:

- довгошерстні (ромні-марш, російська довгошерстна та порода лінкольн);
- короткошерстних (горьківська, прибалтійська, гемпшир, шропшир).

III група – напівгрубошерстні (гірсько-карпатська, сараджинська та тянь-шанська породи).

VI група – грубошерстні, які поділяються на:

- шубні (північна короткохвоста, романівська та сибірська короткожирнохвоста породи);
- смушкові (сокільська та каракульська породи);
- м'ясо-сальні (гісарська та едильбаєвська породи);
- м'ясо-шерстно-молочні (тушинська, карачаївська та осетинська породи);
- м'ясо-шерстні (черкаська та кучугурівська).

Особливостями тонкорунних овець є тонина вовни 60-80-ої якості (від 14 до 25 мкм), довжина вовни (від 7 до 9 см); чітка вираженість завитків (понад 67 завитків на кожний сантиметр вовни). Кожна порода овець, котрі відносяться до цієї групи характеризуються власною особливістю вовнової та м'ясної продуктивності, тому їх розділяють на відповідні типи: шерстний, шерстно-м'ясний і м'ясо-шерстний [20].

У овець шерстного напрямку продуктивності відмічається добре розвинений кістяк та висока густина вовни, однак слабо розвинена мускулатура та мала кількість жирових відкладень, тому у цих тварин низький рівень м'ясної продуктивності. Середня маса тіла дорослих баранів становить 85 кг, маток 46 кг. Характерною особливістю овець шерстного напрямку продуктивності є сильна складчастість шкіри в ділянці шиї та частково за лопатками та стегнах. Складчастість шкіри та висока густина шерсті на всіх частинах тіла маса отриманого руна від вівцематок становить 6-8 кг, а від плідників 15-18 кг шерсті. У мериносів відмічають добре розвинену шкіру та кістяк [12].

Порівняно з вівцями шерстного напрямку, представники шерстно-м'ясного типу мають більші розміри та меншу складчастість шкіри. Ці тварини також мають кращу форму тілобудови та вирізняються високими відгодівельними (м'ясними) якостями. Жива маса баранів даного напрямку продуктивності складає 100-120 кг, а вівцематок - 55-60 кг. Одночасно з цим, вівці шерстно-м'ясного напрямку мають високі показники вовнової продуктивності, у баранів та вівцематок настриг руна становить 10-15 кг та 5,5-6 кг відповідно. Шерсть відноситься до 64-ої якості при довжині до 9 см. Довжина вовни у вівцематок 8-9 см, у плідників 10-12 см. Для даних овець характерний світлий, майже білий жиропіт. Висока комбінована продуктивність овець головним чином проявляється при утриманні овець в зонах з помірним кліматом та високою якістю годівлі [9,20].

У овець м'ясо-шерстного напрямку відмічається відсутність складок шкіри на тілі, нормальний розвиток кістяку, висока скороспілість та добре виражені м'ясна якості. За вовною продуктивністю вони поступаються іншим представникам тонкорунного напрямку. Дорослі барани даного напрямку продуктивності мають масу тіла 90-100 кг, вівцематки - 55-65 кг. Вовнова продуктивність плідників становить 6-7 кг, маток — 3,5-4 кг з виходом чистої вовни (після миття) складає 45-55 %. Довжина вовни в середньому у самців досягає 9-10 см, а у самок 7-8 см, з якістю 60-64-го класу. Вівці м'ясо-вовнового напрямку більш вибагливі до умов утримання та годівлі. Встановлено, що при вирощуванні овець в сухому кліматі відмічається зниження розвитку молодняку та погіршення якості отриманої продукції. Тому даний тип овець рекомендують вирощувати в районах з вологим кліматом, що забезпечує розкриттю їх генетичного потенціалу високої продуктивності [4, 10].

Протягом останніх років головним шляхом удосконалення вітчизняних порід тонкорунного напрямку проводились шляхом приливання крові австралійських мериносів, що дозволило збільшити вовнову продуктивність існуючого поголів'я.

1.2. Розвиток тонкорунного вівчарства в Україні

Батьківщиною тонкорунних овець більшість дослідників вважають Передню Азію та Західну Грузію. Звідти вони розповсюдились до Греції, Італії, Іспанії та Португалії. В Іспанії тонкорунне вівчарство знайшло сприятливі умови для свого розвитку. Вивезення тонкорунних мериносових овець з Іспанії почалося у XVIII столітті. Особливо багато їх було завезено до Німеччини та Франції, де на їх основі виведені в Німеччині саксонський та сілезький мериноси, а у Франції – рамбульє. Ці породи відіграли велику роль у створенні та розвитку тонкорунного вівчарства у всьому світі [3].

З кінця XVIII століття до Росії почали вперше завозити мериносових овець, однак це не сприяло розвитку тонкорунного вівчарства. Це зумовлено тяжкої акліматизації овець до суворих кліматичних умовах порода, що призводило до зниження їх продуктивності та падежу тварин. 1804-1809 рр. вважаються початком розвитку тонкорунного вівчарства в Росії. Цьому сприяло запрошення царського уряду з Німеччини зі своїми стадами мериносових овець на південь України. Наслідуючи досвід розведення тонкорунних овець, їх вирощуванням почали займатись російські поміщики.

На початку XX ст. відмічалось різке скорочення поголів'я мериносових овець, що обумовлене зниженням цін на вовнову продуктивність впали тому розведенням тонкорунних овець стало нерентабельним. На кінець 1914 року чисельність поголів'я становило 4,5 млн. голів, тоді як за 10 років їх кількість знизилась до 350 тис. Надаючи велике значення розвитку тонкорунного вівчарства, радянський уряд, починаючи з 1919 р., прийняв ряд заходів стосовно збереження та відновлення тонкорунних овець в країні. За період з 1926-1931 років за кордоном було закуплено 148 тис голів тонкорунних овець, які стали основою для створення вітчизняної племінної бази тонкорунного вівчарства. Широко розгорнулися роботи по перетворенню грубововнового вівчарства в тонкорунне. Розпочалися роботи щодо виведення нових вітчизняних порід овець і розширення зони тонкорунного вівчарства з півдня України та Північного Кавказу в Казахстан, середню Азію, Сибір [6].

Для задоволення народного господарства усіма видами продукції вівчарства, обліку при розміщенні поголів'я овець на території України, направленій спеціалізації виробництві визначеного виду продукції згідно з біологічними властивостями порід в конкретній області, напрямком їх продуктивності та пристосованості до природних та виробничих умов місцевості проводять складання плану породного районування овець. В Україні та країнах СНД встановлене наступне породне районування овець [8,11]:

- зона тонкорунного вівчарства, до якої відносять степові райони Північного Кавказу, Калмикії, Дагестану, південні та північно-східні області України, Лісостепова частина Сибіру, Киргизстан та більша частина Казахстану. Головним завданням вівчарства цієї зони є виробництво тонкої вовни.

- зона тонкорунного та напівтонкорунного вівчарства, до якої відносять області Середнього Поволжя, Башкирія, Татарстан, центральні області Росії, північно-східні та східні області України, Білорусії та Прибалтики, ряд областей Східного Сибіру та Казахстану. Зона напівтонкорунного м'ясо-вовнового вівчарства є найбільш перспективною для подальшого її розповсюдження. Сприятливі умови для цього існують у центральних та північно-західних районах Нечорноземної зони, Полісся та Лісостепу України, Далекого Сходу.

- зона тонкорунного, напівтонкорунного та частково грубововнового м'ясо-вовно-молочного виробництва, до якої відносять країни Закавказзя та гірські райони Північного Кавказу і Карпат. В цих регіонах вирощують овець, для яких властива тонка та напівтонка вовна, а також місцевих грубововнових овець універсального типу, від яких отримують м'ясо, молоко, вовну та овчини.

- зона переважно шубного вівчарства, до якої відносять північні області Домі та Якутію, де займаються вирощуванням овець романівської та північної короткохвості порід. Головною метою їх розведення є отримання цінних

шубних овчин та м'яса.

- зона смушкового і м'ясо-сального вівчарства, до якої відносять Узбекистан, Туркменія, Таджикистан, окремі південні райони Казахстану та деякі райони Киргизстану. В цій зоні переважають вівці каракульської породи також є значна кількість м'ясо-сальних грубововнових овець гіссарської, едильбаївської, сарджинської, таджицької порід і джайдара.

В Україні план породного районування передбачено розведення порід тонкорунного напрямку продуктивності – прекос та асканійську тонкорунну. Порода прекос вважається плановою для господарств Вінницької, Житомирської, Київської, Хмельницької, Сумської, Харківської, Чернігівської та Полтавської областей [7].

1.3. Господарсько-біологічні особливості овець породи прекос

Всі м'ясо-вовнові породи овець характеризуються великим ростом, добре вираженими м'ясними формами. За умов достатньої повноцінної годівлі жива маса ягнят при відлученні від маток досягає 25-30 кг. Середньодобовий приріст живої ваги від народження до відлучення становить 200-250 г. Ягнят за умов інтенсивної відгодівлі можливо реалізовувати на м'ясо в рік їх народження живою вагою 45кг. Ці тварини не мають складчастості шкіри.

За вовною продуктивністю вони поступаються іншим тонкорунним породам-мають вовну довгу, але порівняно рідку. Оброслість овець недостатня, зрівненість вовни по довжині на всіх частинах тіла вівці погана. Вовна має недостатню кількість жиропоту, що призводить до сухості та сильного забруднення її в штапелях. Настриг вовни в митому волокні – 1,5-2,5 кг. Коефіцієнт вовновості становить 30-50 г. Тонина переважно 60-64-ї якості. Вівці малорухливі і менше, ніж вівці вовнового та вовно-м'ясного типів пристосовані до використання низьковрожайних пасовищ вкрай засушливої зони степів, зони напівпустель та пустель [5].

Прекас була виведена у Франції наприкінці XIX століття шляхом схрещування мериносів типу рамбульє з баранами лейстерської англійської

довгововнової породи. Селекційна робота була спрямована на створення скороспілих тварин, які мали б добрі м'ясні форми в поєднанні з мериносовим характером вовни. Скороспілі французькі меринози отримали широке розповсюдження в Німеччині, де водночас із чистопородним розведенням вони були використані для виведення декількох типів германських прекосів, таких як мелешаф, мерино-фляйш, вюртемберг та ін.

Скороспілі прекоси із Франції та Німеччини у великій кількості завозились до нашої держави та розміщувались у районах з добрими кормовими умовами та помірним кліматом. Порода сучасних прекосів була одержана в результаті розведення чистопородних прекосів, завезених в різні роки до нашої країни, і поглинального схрещування їх з місцевими грубововновими вівцями [19].

Вівці породи прекос характеризуються такими цінними особливостями, як високі адаптаційні властивості до умов утримання та годівлі та довготривалість господарського використання. Конверсія корму у тварин даної породи вища на 8–10 % відносно інших порід тонкорунного типу, що свідчить про інтенсивність метаболізму та індивідуальні процеси. У овець даної породи відмічається міцна конституція з добре розвиненим кістяком, а також широка постановка кінцівок та глибокий довгий тулуб. У більшості баранів (80%) роги відсутні, а вівцеманки всі комолі. Згідно стандарту породи вага плідників становить від 120 до 150 кг, вівцематок – від 60 до 70 кг, новонароджених ярок і баранчиків відповідно 4 та 5 кг, а при відлученні 30 та 35 кг [25].

Вовнова оброслість тулуба є задовільною, голова - до внутрішніх кутів очей, а передні і задні кінцівки – до скакального та зап'ястного суглобів відповідно. Вага руна у плідників становить від 6 до 8 кг, у вівцематок — від 2,7 до 3,5 кг, з довжиною вовни відповідно 8-9,5 см та 7-8 см. В основному якість вовни відноситься до 64-го класу, а варіюється від до 60. Вихід чистої вовни становить 47-50%. Забарвлення шерсті у овець біле з високим вмістом жиропоту світло-кремового кольору. Щільність волокон становить 4-5 тис.

шт./на 1 см² шкіри [19, 26]. Середні показники продуктивності породи прекокс в господарствах України наведені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Середні показники продуктивності породи прекокс

Статеві-вікові групи	Жива маса, кг	Настриг неминої вовни, кг	Настриг чистої вовни, кг	Вихід чистої вовни, %
Барани-плідники	92,5	10,63	5,53	52,0
Вівцематки	57,8	4,77	2,44	51,2
Барани-річняки	55,5	4,81	2,50	52,0
Ярки-річняки	44,5	3,78	1,95	51,5

1.4. Чинники, що впливають на продуктивність овець

Прогрес сільськогосподарського виробництва багато в чому залежить від темпів генетичного вдосконалення існуючих і створення нових продуктивних і біологічних характеристик сільськогосподарських тварин. Ступінь вираженості цих ознак, що визначають кількісні та якісні характеристики продукції та її економічну значимість, залежать від спадкових властивостей овець, паратонічних умов і технологічних прийомів виробництва цього виду продукції.

Особливістю сучасного світового вівчарства є те, що за останні роки суттєво зросла економічна вага баранини в порівнянні з вовною. У більшості країн світу прибуток від виробництва баранини становить понад 90%, а від реалізації вовни менше 10%. Тому, велика увага приділяється розвитку скоростиглого м'ясного і м'ясо-вовняного вівчарства, переважно кросбредного напрямку, яке найбільш повно поєднує виробництво вельми цінною кросбредной вовни з великою кількістю баранини високої якості. При цьому з кожним роком в м'ясному балансі галузі підвищується питома вага ягнятини, оскільки попит населення на неї вищий, ніж на баранину овець більш старших вікових груп [28].

М'ясна продуктивність у мериносових овець виражена порівняно слабо.

Крім того, в більшості господарств, поголів'я овець на м'ясо складається в основному з вибракуваних маток, дорослих валухів і незначної частини надремонтного молодняку. Велике значення в справі збільшення виробництва баранини має використання для цих цілей, спеціалізованих м'ясних і м'ясововнових порід овець. Варто відзначити, що овець мериносових порід не відносять до м'ясних, проте їх туші відповідають вимогам ринку і їх роль у виробництві баранини складно переоцінити [35].

М'ясна продуктивність овець тісно пов'язана з генетично обумовленою спадковістю, запрограмованої на певний потенціал породи або типу овець, а також з рівнем їхньої годівлі, системою утримання та догляду. Тому завдання отримання високої продуктивності овець зводиться до того, щоб найбільш повно використовувати генетичний потенціал, створюючи сприятливі умови утримання.

За рахунок високих адаптаційних властивостей овець до навколишнього середовища, вирішальний вплив на їх продуктивність мають не умови утримання, а рівень годівлі. За даними попередньо проведених досліджень встановлено, що продуктивність овець на 40-60% залежить від якості годівлі, на 10-30% від породи та на 10% від інших зовнішніх факторів. Тому для максимального прояву продуктивності овець, в першу чергу велику увагу приділяють організації правильної годівлі. Встановлено, що недостатнє забезпечення макро- та мікроелементами призводить до зменшення у вовні цистину, з чим пов'язано порушення звивисті вовни, зниження її міцності. Потреба овець у сірці частково може бути поповнена шляхом добавки у корм неорганічної сірки (сульфатної або елементарної) [27].

В зарубіжних країнах відмічається спеціалізоване виробництво баранини, що головним чином направлене на інтенсивне вирощування, нагулі, відгодівлі ягнят і забою їх в 8-9- місячному віці. Провідними виробниками молоді баранини є Китай, Австралія, Англія, Франція, США і Болгарія. При забої відгодованих ягнят отримують високоякісну баранину, яка відрізняється високими смаковими якостями та поживними властивостями.

Одним із способів збільшення виробництва продукції вівчарства є використання схрещування. Розведення помісей, отриманих в результаті використання добре поєднуються порід, як правило, забезпечує більш високий вихід м'ясної і вовнової продукції, що позитивно позначається на підвищення прибутковості галузі.

Серед великої різноманітності господарсько-корисних ознак овець жива маса займає особливе значення. Маса тіла визначає не лише показники м'ясної продуктивності, але і в значній мірі впливає на обсяг вовни овець. Коефіцієнт кореляції між цими ознаками у ярок становить 0,33, у переярок - 0,26. У всіх інших груп він також позитивний - від 0,11 до 0,43 [21].

Зі збільшенням живої маси на 1 кг настриг вовни зростає в середньому по стаду на 310 г, в тому числі: у дорослих баранів - на 320 г, у баранів-годовиків - на 410 г, у переярок - на 240 г, у ярок - на 280 г. Коефіцієнт мінливості по живій масі високий - 15,5%. Таким чином, при інших рівних умовах відбір овець в отарі за живою масою сприяє збільшенням настригу вовни.

РОЗДІЛ 2

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Коротка характеристика господарства

ТОВ «Промінь-Приват» розташоване у с. Білики Миргородського району на відстані 25 км від м. Миргород та 120 км від обласного центру м. Полтава. Основний напрям роботи господарства є вирощування зернових культур та розведення великої та дрібної рогатої худоби.

Клімат району, де розташоване господарство характеризується помірно холодною зимою та теплим літом, достатньою кількістю атмосферних опадів протягом року. Перші морози бувають в другій половині жовтня, але трапляються і в першій половині вересня, останні – в кінці квітня, на початку травня місяця. Влітку бувають дні з суховіями, а взимку часто наступають відлиги, які надають великої шкоди озимим посівам. В липні місяці, в період збирання зернових культур, відмічаються регулярні зливи, які негативно впливають на якість зібраного врожаю. Всі ці вказані несприятливі погодні фактори носять періодичний характер і бувають на протязі короткого часу. Структура земельних угідь господарства наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Структура земельних угідь господарства

Угіддя	Роки					
	2019		2020		2021	
	га	%	га	%	га	%
Загальна земельна площа, га	4535	100	4535	100	4535	100
Всього с/г угідь, з них:	4435	97,8	4337	95,6	4243	93,6
рілля	4330	97,6	4154	95,8	4158	98
однорічні насадження	22	0,5	40	0,9	22	0,5
багаторічні насадження	83	1,9	143	3,3	63	1,5

Аналізуючи дані таблиці 2.1 необхідно відмітити, що загальна земельна площа протягом останніх трьох років не змінювалась та становить 4535 га. Однак на кінець 2021 року відмічається зменшення площі сільськогосподарських угідь на 4,3% відносно 2019 року.

Досить велика увага на підприємстві приділяється заготівлі кормів власного виробництва. При організації кормової бази обов'язково проводять розробку кормового плану, який представлений науково-обґрунтованим розрахунком потреби сільськогосподарських тварин в кормах. Під час розрахунку враховується величина поголів'я та продуктивність великої і дрібної рогатої худоби. Структура посівних площ наведена в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Структура посівних площ

Сільськогосподарські культури	Роки					
	2019		2020		2021	
	га	%	га	%	га	%
Зернові та зернобобові культури, всього,	3137	70,7	2295	52,9	2232	52,6
в т.ч. озима пшениця	649	14,6	659	15,2	519	12,2
ячмінь	720	16,2	410	9,4	350	8,2
кукурудза	1663	37,5	1070	24,7	881	20,8
овес	60	1,4	-	-	-	-
горох	-	-	-	-	23	0,5
сорго	45	1,0	156	3,6	459	10,8
Соняшник	650	14,7	479	11,0	732	17,3
Соя	242	5,5	552	12,7	184	4,3
Однорічні насадження	22	0,7	40	1,7	22	0,5
Багаторічні насадження	83	2,6	143	6,2	63	1,5

З даних вищенаведеної таблиці встановлено, що основну частку в структурі посівних площ займають зернові та бобові культури. На кінець 2021 року площа засіву зерновими та бобові культурами становила 2232 га, що відносно 2019 року нижче на 28,8%, в тому числі пшениці на 20,0%, ячменю на 51,4%.

В поточному році (2021) в господарстві почали вирощувати горох та збільшили площу посівних для сорго.

Таблиця 2.3

Урожайність сільськогосподарських культур, ц/га

Показники	Роки			% до 2019 р.
	2019	2020	2021	
Зернові та зернобобові, всього	39,2	34,1	58,5	+49,2
Пшениця	33,9	26,1	35,1	+3,5
Ячмінь	21,5	14,1	13,5	-37,2
Овес	17,1	-	-	-100
Горох	-	-	8,5	+100
Кукурудза на зерно	48,9	44,2	27,6	-43,6
Сорго	70,3	51,9	46,9	-33,3
Соняшник	20,8	24,5	18,2	-12,5
Соя	14,1	10,03	28,2	+100

З даних таблиці 2.3 з'ясовано, що збільшення урожайності відмічено лише в сої +100%, а у всіх інших культурах відмічається спад врожаю відносно 2019 року.

Таблиця 2.4

Валовий збір продукції рослинництва, т

Показники	Роки		
	2019	2020	2021
Зернові та зернобобові	1230,16	783,66	1305,98
Соняшнику	135,11	117,36	133,16
Соя	34,21	55,39	51,83
Заготовлено силосу	586	336	1135,70
Заготовлено сінажу	380	348,7	626,9

Як видно з таблиці 2.4 прирости валового виробництва у 2021 році в порівнянні з 2019 роком були досягнуті у виробництві зернових культур, технічних, сіна та заготівлі сінажу. Але для задоволення потреб галузі тваринництва кормову базу необхідно поповнити виробництвом зернових культур.

В ТОВ «Промінь-Приват» вирощують велику та дрібну рогату худобу,

чисельність якої наведені в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Чисельність поголів'я тварин

Показники	Роки			2021 р. до 2019р., %
	2019	2020	2021	
Поголів'я ВРХ	774	960	1168	+50,9
в т.ч. корови	350	433	530	+51,4
телята	274	358	339	+23,7
Вівці	-	143	162	+13,2

Дані таблиці 2.5. свідчать про збільшення поголів'я рогатої худоби на підприємстві. Загальна кількість великої рогатої на кінець 2021 року становила 1168 голів, що відносно 2019 року більше на 50,9%. Чисельність дійних корів та телят збільшилось на 51,4% і 23,7% відповідно. З 2020 року в господарстві почали вирощувати овець, загальна кількість яких становила 143 голів. У 2021 році даний показник збільшився на 13,2%.

Таблиця 2.6

Продуктивність тварин

Показники	Роки		
	2019	2020	2021
Надій молока від корови, кг	2820	2760	2830
Одержано телят на 100 корів, гол.	81	84	82
Приплід ягнят на 100 вівцематок, гол.	-	119	127
Настриг вовни на вівцю, кг	-	1,7	1,8

Аналізуючи показники продуктивності тварин істотних змін не встановлено.

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

3.1. Племінна робота в ТОВ «Промінь-Приват»

Племінна робота у вівчарстві - комплекс заходів, які направлені на поліпшення продуктивних та племінних якостей овець. В ТОВ «Промінь-приват» з метою підвищення показників продуктивності овець породи прекос використовують метод ввідного схрещування, при якому існуюче поголів'я маток парують з баранами породи австралійський меринос [1].

Ввідне схрещування використовують тоді, коли чітко визначають його мету. В господарстві ввідне схрещування направлене на поліпшення вовнової продуктивності овець, а саме збільшення довжини вовни, виходу чистої вовни та підвищення якості жиропоту. Відомо, що австралійські породи овець характеризуються високою довжиною вовни, відмінною якістю жиропоту та високим виходом чистої вовни (70%), а отже й відмінну вовнову продуктивність. Використання даного методу на підприємстві дозволило в значній мірі поліпшити якість вовни у одержаного приплоду. У цих нащадків вовна мала більшу вирівняність, набула люстрового блиску, а колір жиропоту набув білого відтінку. З метою поліпшення м'ясної продуктивності використовували прилиття крові напівтонкорунних порід. Усі ці заходи дали добрий результат в показниках продуктивності.

Досить важливим в племінній роботі є правильний відбір та підбір особин. Відбір базується на оцінці овець за походженням, показниками продуктивності і міцністю конституції та якістю нащадків. Головною вимогою в селекційно-племінній роботі з породою прекос є отримання значного обсягу тонкої вовни кращої високої якості з одночасним забезпеченням високої м'ясної продуктивності. Основною селекційною ознакою породи прекос – кількість тонкої вовни у митому вигляді, отриманої від вівці за рік [20].

Вовнова продуктивність залежить від розмірів тварин, площі шкіри, довжини, товщини вовни, а також від оброслості тулуба вовною. При

розведенні овець породи прекос велику увагу було звернено на скороспілість, м'ясні форми та розміри тварин. Велику увагу звертають на те, щоб при збільшенні одного показника не відбувалось зниження іншого.

Відбір в ТОВ «Промінь-Приват» проводять за якістю нащадків. Це найбільш ефективний метод оцінки плідників та маток. Велике значення надають оцінці за якістю нащадків при виборі баранів, оскільки використання плідників низької якості призводить до погіршення отриманого приплоду, що негативно позначається на показниках продуктивності стада. Тому для племінної роботи баранів-плідників допускають лише після перевірки їх за якістю потомства. Відбір за якістю потомства досить складний, він потребує додаткового часу – не менше 1,5-2 років, але за результатами цього відбору виявляють дійсно кращих тварин. Кращим плідником вважають того барана, який при спарюванні з матками визначеної якості залишає більш продуктивне в порівнянні з іншими баранами і краще, ніж у матері, потомство. Перевіряючи на господарстві баранів-плідників за якістю потомства, можна виявити їх спадкові якості (генотип) [24].

Для ремонту стада, баранців відбирають в 15-денному віці після їх оцінки. Відлучення даного молодняка проводять у віці 4 місяці. Далі направляють до ремонтної групи, чисельність якої становить у 5 разів більше, ніж потрібно господарству повновікових баранів-плідників. Ремонтним баранцям забезпечують високий рівень годівлі та оптимальні умови утримання, щоб отримати з них повноцінних баранів-плідників. У віці одного року проводять бонітування баранів. Для кожного перевіряемого барана підбирають матку відповідного класу. Ягнят від перевіряємих баранів вирощують в умовах повноцінної годівлі та гарного утримання. Отриманих від перевіряємих баранів ягнят починають оцінювати при їх відбивці від матерів в 4-місячному віці. Оцінюють ягнят у відповідності породним особливостям. Племінну цінність уточнюють в 2-х річному віці за результатом їх потомства при щорічному використанні.

Велике значення також має оцінка вівцематок за якістю нащадків. Дана

оцінка на господарстві здійснюється за якістю отриманих від маток ягнят, коли ягнят порівнюють за якістю та їх матерями. Маток, від яких за два ягніння було отримано добрий приплод вважаються кращими. Матки, від яких за два роки парування поспіль з високопродуктивними баранами, було отримано незадовільне потомство, переводяться до нижчого класу.

Підбір баранів до маток на господарстві є одним з найважливіших елементів племінної роботи. Тут має місце правило: подібне з подібним дає подібне, краще з кращим-найкраще, а гірше з кращим покращується". В практичних цілях використовуються різні види підбору, але при очікуванні приплоду потрібної якості використовують індивідуальний підбір. При підборі тварин до парування в першу чергу враховують ступінь розвитку їх м'ясності і скороспілості, показники оплати корму продукцією, а потім і вовнову продуктивність. Також практикується і груповий підбір. Його суть у тому, що до маток кожного класу підбирають баранів визначеної якості з врахуванням сумарної характеристики відповідного класу. Основна задача такого підбору-отримання кращого потомства, більш продуктивного в порівнянні з матками.

На початку племінної роботи зі стадом підбір базувався на даних бонітування та матеріалах обліку продуктивності тварин. Потім почали враховувати результати попередніх парувань. Парування, які дали позитивні результати, в подальшому повторюють, негативні змінюють: до маток підбирають баранів іншої якості, в порівнянні з баранами попереднього парування [30].

3.2. Бонітування овець

Бонітування являє собою комплексну оцінку продуктивності овець з метою найбільш раціонального використання у процесі селекції і технології виробництва. Бонітування овець порівняно з бонітуванням інших видів сіль-ськогосподарських тварин має деякі особливості. По-перше, при його проведенні враховують лише власну продуктивність тварин. Проте

здійснюються зіставлення й аналіз отриманих показників за поколінням овець, що забезпечує ефективне використання для селекційних цілей особливостей продуктивності предків і нащадків. По-друге, під час бонітування всі якісні й кількісні показники продуктивності оцінюють одночасно, безпосередньо оглядаючи тварину. Попередніх оцінок і записів не проводять, як, наприклад, у скотарстві про надій корів протягом року чи у свинарстві про кількість і живу масу поросят, одержаних від свиноматки.

Головною метою бонітування овець - відбір кращих тварин для поповнення основних отар баранів-плідників і вівцема-ток. Відібраних за результатами бонітування тварин використовують для підбору дорослих овець і формування селекційної структури стада. Серед дорослих тварин щороку бонітують лише баранів-плідників, поголів'я яких у стаді незначне - близько 1%. Доросле поголів'я представлене переважно вівцематками, яке щороку не бонітують. Матки становлять від 45 до 70 % від загальної чисельності стада.

Щорічно бонітування проводять для молодняку, за результатами якого визначають продуктивні можливості генофонду популяції овець у конкретних умовах, а отже, підсумок ефективності використання відбору, підбору і селекційної структури стада в системі спадкового поліпшення популяції овець у цілому.

Розрізняють вікові і календарні строки бонітування овець. Для селекційних цілей вирішальне значення має вік тварин. Календарні строки залежать від особливостей річного циклу технології виробництва продукції (час ягніння, стриження, реалізації овець на м'ясо). Вік бонітування молодняку визначають за строками формування в онтогенезі комплексу бажаних ознак кожного виду продуктивності овець. Послідовність і тривалість формування ознак зумовлює селекційну необхідність основного, попереднього і додаткового бонітувань.

Мета бонітування полягає в оцінці племінних та продуктивних якостей поголів'я, на підставі якої тварини поділяють на групи, які називають бонітувальними класами. В господарстві бонітування проводить зоотехнік-

бонітер шляхом огляду кожної тварини та експертної оцінки її продуктивних показників. За даними бонітування проводять відбір кращих тварин для подальшого розведення та видалення з отари бракованих овець, підбір баранів та маток. На господарстві оцінюється основна продукція – вовна. Застосування індивідуального бонітування дає змогу більш якісно провести процедуру. Суть індивідуальної оцінки полягає в тому, що кожну тварину оцінюють індивідуально з детальним записом кожного показника по спеціальному бонітувальному ключу, в журналі індивідуального бонітування овець. Щорічно в господарстві бонітуються барани-плідники, елітні матки та матки першого класу а також баранці та ярки, призначені для реалізації на плем'я, матки, відібрані для перевірки баранів за якістю потомства, і молодняк отриманий від баранів, що перевіряються. Проводять індивідуальне бонітування для підбору баранів до маток.

Як було вже сказано головним продуктом виробництва даної породи є вовна. Бонітують овець у віці одного року перед стриженням восени. В основу оцінки покладено вовнову продуктивність, яка залежить від густоти, довжини та товщини волокон, розміру тварини, складчастості шкіри та ступеня оброслості її вовною. Під час бонітування враховані чинники спадкових властивостей, умов утримання і годівлі.

Залежно від рівня вовнової та м'ясної продуктивності, овець поділяють на три класи – еліта, I та II класи.

До класу еліта відносяться тварини, які повністю відповідають стандартам породи, ці тварини вважаються найкращими.

До I класу відносяться тварини, які за продуктивними якостями та властивостями програють елітному класу, але в цілому відповідають стандарту породи. II клас – це тварини, які не відповідають вимогам I класу за вовною продуктивністю, мають недоліки в екстер'єрі, але придатні до отримання товарної продукції – вовни та баранини.

Як було сказано вище основою бонітування є дотримання стандарту. Стандартна вівця породи прекос на господарстві має наступні властивості.

Тварини великі, мають міцну конституцію. М'ясні форми добре виражені. Груди в овець широкі та глибокі, спина і попереки рівні і широкі, крижі добре виповнені. Оброслість голови – до лінії очей, ніг – до скакального та сап'ясткового суглобів. Шкіра вільно облягає тулуб, складок на шії немає, іноді слабо виражені бурда і фартух. Руно середньої щільності, відносно будови, закрите. Тонина вовни у маток – 22,5-25 мкм, а у баранів – 23-27 мкм. У маток на стегнах дозволяється 58-а якість вовни – у баранів 56-а. Звивистість вовни правильна або плоска, але досить виражена. Довжина вовни у маток – 8 см, у баранів – 9 см і більше. Різниця в довжині вовни на боках і на спині не перевищує 1,5 см. Оброслість черева добра. Жиропіт має світло-кремовий та білий колір задовільної якості. Настриг вовни в чистому волокні у баранів-плідників I класу – 5 кг, у маток – 2 кг, у баранців віком 12 місяців – 2,3, у ярок – 1,7 кг. Жива маса баранів-плідників I класу – 80, маток – 50, баранців – 50, ярок – 40 кг. Середній вихід митої вовни – 49%.

Для записів показників використовують короткі умовні позначення, які називаються бонітувальним ключем. Назва породи позначається однією першою літерою "П". Складчастість шкіри позначають літерою "С". Якщо тварина відповідає за цим показником стандарту, ставлять показник "С", якщо запас шкіри бідний – "С-", якщо навпаки складчастість підвищена – "С+". Густиоту вовни позначають літерою "М". Якщо густина задовільна – пишуть "М", якщо рідка – "М-", густа – "М+" і дуже густа – "ММ". Довжину вовни вимірюють лінійкою на боці з точністю до 0,5 см і позначають літерою "Д". У основних і ремонтних баранів довжина вовни вимірюється на боці, спині, стегні та череві. Звивистість позначають літерою "З". Товщина вовни визначається на око та виражається в мікрометрах і якостях. Вирівняність вовни по руно визначається різницею в тонині вовни на боці та стегні і позначається літерою "В".

Кількість жиропоту позначають "Ж". Колір жиропоту: кремовий "К", світло-кремовий – "С", білий – "Б", а жовтий – "Ж". Пружність вовни позначається "ГТ". Задовільна пружність позначається "П", недостатня "П-",

висока – "П+". Блиск вовни позначають "Б". Міцність кістяка позначають – "К": ніжний кістяк – "КН", масивний і грубий – "КГ", міцний "К". Екстер'єр оцінюють по сукупній оцінці розвитку окремих статей і позначають балами від 1 до 3. Оброслість спини та черева виражають теж у балах – від 1 до 5. Також проходить оцінка живої ваги при народженні, при відлученні від маток. Тварин зважують з точністю до 1 кг. Настриг вовни у фізичній масі визначається індивідуально від кожної тварини відразу після стриження та очищення вовни від забруднень зважувань з точністю до 0,1 кг. Вихід чистої вовни встановлюють лабораторним шляхом після промивання зразків з точністю до 1%. Настриг в чистому волокні розраховують з точністю до 0,1 кг. Клас овець записують: еліта – "ЕЛ", I клас – "І", другий клас – І та брак – "Бр". Всі ці показники використовують в подальшому призначенні тварин [16]. Бонітувальний ключ для овець тонкорунних порід наведений в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Бонітувальний ключ для овець тонкорунних порід

Шифр ознаки	Селекційні ознаки	Умовні позначення ознак	Оцінка за селекційні ознаки, балів
11	Тип і складчастість шкіри тварини з малим запасом шкіри і без складок	С-	3
	тварини з підвищеним запасом шкіри або багатоскладчасті	С+	4
	тварини з нормальним запасом шкіри (1 - 2 складки) на шиї й дрібні - на тулубі	С	5
21	Густота вовни (бік і спина)		
	рідка і не відповідає стандарту породи	М-	2
	задовільна	М	3
	густа	М+	4
	дуже густа	ММ	5
	Довжина вовни, см нерозтягнутого штапелю або косиці*		
31	на боці за лопаткою		
32	на спині		до 0,5
33	на череві		
41	Звивистість вовни		
	висока, може переходити у маркіртну, визначають на боці і спині візуально	З+	2

	змитий характер звивистості, завитки відсутні або проглядаються слабо	З-	3
	завитки бажаної форми, добре проглядаються, але нечітко виражені	З	4
	завитки рівномірно і чітко виражені по всій довжині штапелю	Зч (чітка)	5
61	Вирівняність вовни в руні		
	вовна неvirівняна, різниця між товщиною волокон на боці та стегні вище двох якостей або 4 мкм	В-	3
	вовна virівняна, різниця між товщиною волокон на боці й стегні - одна якість або від 2 до 4 мкм	В	4
	вовна добре virівняна, різниця між товщиною волокон на боці та стегні в межах однієї якості або менше 2 мкм	В+	5
62	Вирівняність вовни в штапелі	vv	2
	значна неvirівняність - над штапелем виступають товстіші волокна	-В-	
	неvirівняна значна кількість у штапелі волокон - "перебіжчиків"	v -В-	3
	virівняна в штапелі - зустрічаються волокна "перебіжчики"	-В-	4
	virівняна відмінно - без волокон "перебіжчиків"	-В-	5
71	Жиропіт		
	Кількість жиропоту		
	недостатня	Ж-	3
	надлишок	Ж+	4
	нормальні кількість і якість	Ж	5
72	Колір жиропоту		
	жовтий	Ж	2
	кремовий	К	3
	світлий	С	4
	білий	Б	5

3.3. Організація парування та ягніння маток

Статева зрілість у овець настає у віці 6 місяців, однак парувати їх в цьому віці не раціонально, оскільки це призводить до народження слабких та недорозвинених ягнят. Парування овець проводять з настанням господарської зрілості. При настанні господарської зрілості ярки приносять здоровий приплід а баранці виробляють сперму високої якості. Господарська зрілість прекосів настає у віці 16 місяців. У цьому віці ярки фізіологічно повністю

розвинені, а їх жива маса складає 80% від маси дорослих маток [17, 22].

Підготовка до парування проводиться за 2 місяці. Організацію годівлі в цей період проводять з метою підвищення вгодованість маток, оскільки з передового досвіду встановлено, що нормальна вгодованість вівцематок сприяє високому відсотку заплідненості. Норми годівлі холостих та кінтих вівцематок наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Норми годівлі холостих та кінтих вівцематок, на гол./добу

Показник	Жива маса, кг			
	40	50	60	70
Обмінна енергія, МДж	12,6	15,75	18,9	19,95
Суша речовина, кг	1,4	1,7	2,0	2,0
Сирий протеїн, г	150	160	170	185
Перетравний протеїн, г	85	95	105	115
Лізин, г	6,8	7,2	7,5	8,1
Метіонін+цистин	5,9	6,2	6,6	7,0
Клітковина, г	360	45	510	540
Кальцій, г	6	6,5	7	7,5
Фосфор, г	4	4,4	4,8	5
Магній, г	0,5	0,6	0,7	0,8
Залізо, мг	48	54	62	70
Мідь, мг	10	12	14	16
Цинк, мг	34	40	46	52
Кобальт, мг	0,43	0,5	0,58	0,65
Марганць, мг	53	60	69	75
Селен, мг	1,4	1,7	2	2
Каротин, мг	10	12	15	15
Вітаміну D, тис. МО	500	600	700	800

Однак, годівля не повинна буди завищеною, щоб не допустити ожиріння маток, що може призвести до зниження життєздатності нащадків. В підготовчий період до парування вівцематкам згодують соковиті зелені корми та концентрати в розрахунку 0,3 кг на добу на одну голову. Зелений корм і концентрати сприяють отриманню більшої кількості двійнят. Напувають маток у жаркі дні проводять не менше ніж 3 рази на добу. Також регулярно дають сіль в розрахунку 8-10 г на одну голову на добу [34].

Заплідненість вівцематок напряду залежить від якості сперми плідників. Як і маток, підготовку баранів до парування проводять за 2 місяці до запланованого періоду. В цей період баранів-плідників переводять на раціон, збагачений вітамінами, збалансований за мікроелементами та мінеральними речовинами. За добу баранам-плідникам згодовують 1-1,5 кг концентратів та 4-5 кг зеленої маси. Також вводять корми тваринного походження (знежирене молоко, курячі яйця) [2]. Норми годівлі баранів-плідників наведені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Норми годівлі баранів-плідників

Показник	Жива маса, кг			
	60	70	80	90
Обмінна енергія, МДж	17,85	18,9	20	21
Суша речовина, кг	2,0	2,15	2,25	2,05
Сирий протеїн, г	230	240	245	260
Перетравний протеїн, г	150	155	160	170
Цукор, г	105	109	112	119
Сіль кухонна, г	12	15	18	14
Кальцій, г	7,5	8	8,5	11
Фосфор, г	4,5	5	5,4	7
Магній, г	0,5	0,54	0,6	0,95
Сірка, г	3,6	3,8	4,1	6,0
Каротин, мг	20	21	23	23
Вітаміну D, тис. МО	900	950	100	585
Вітамін E, мг	60	63	66	60

Для запобігання погіршення якості сперми не допускають перегрівання баранів-плідників на палючому сонці. Молодих баранів привчають до віддачі сперми на штучну вагіну, у старих періодично беруть сперму на перевірку, до того кожний баран робить не менше 30 садок на штучну вагіну, що позбавитися старих запасів сперми. В разі, якщо молодий баран не реагує на штучну вагіну, для його збудження дозволяють природну садку на матку в охоті. Після аналізу сперми баранів відбирають для використання їх на пункті штучного осіменіння. Якісна сперма у баранів густа, в ній не менше 80% сперматозоїдів мають прямолінійний поступовий рух.

В господарстві застосовують, як правило, штучне запліднення. Це дозволяє ефективніше використовувати цінних баранів-поліпшувачів. Також з санітарного боку штучне запліднення менш сприяє проникненню шкідливих мікроорганізмів до статевих органів тварин.

Охота в маток триває приблизно 35 годин. Статевий цикл повторюється через 14-20 днів. Маток найчастіше вибирають один раз на добу вранці. Найбільш сприятлива температура для прояву охоти в маток не вище 20 градусів. Для вибирання маток в охоті використовують баранів-пробників. Їм на черево підв'язують фартухи з поліетилену [13].

Штучне осіменіння вівцематок проводять на спеціальному пункті. Під час самого осіменіння маток фіксують у спеціальних станках, стараються уникати шуму, бо вівці дуже чутливо це сприймають, вони поміж інших сільськогосподарських тварин одні з найполохливіших тварин. Осіменіння проводить спеціально підготовлений технік зі штучного осіменіння.

Перше осіменіння проводять не пізніше, ніж за 4 години після виявлення вівцематок в охоті. Далі вівцематок певний час утримують індивідуально. Через два тижні після проведення осіменіння, до вівцематок запускають баранів-пробників, з метою визначення маток, які повторно прийшли в охоту. Повторно штучне осіменіння не використовують, а в групу вівцематок в охоті пускають баранів для природнього парування. Перебування баранів з вівцематками триває два тижні. На підприємстві проводять облік заплідненості маток та проводять заповнення карток на кожного плідника, в яких відмічають кількість садок та якість спермопродукції. Також заповнюють журнал ягніння вівцематок, де вказують номер маток, дату осіменіння та спермою якого барана вони були запліднені. Після проведення осіменіння складається звіт за результатами роботи [14].

Осіменіння здійснюють таким чином, щоб ягніння маток на господарстві припадало на лютий. Маток до ягніння готують протягом усього періоду суягності. Годівлю встановлюють таким чином, щоб поживних речовин в ній вистачало не тільки для матки, але й для нормального розвитку

плоду. Також дуже важливим вважається забезпечення високого рівня молочності після ягніння. Особливо збалансовано маток годують в останні два місяці перед ягнінням, коли відбувається інтенсивний розвиток плоду. Годують маток тільки високоякісними кормами. Не допускають напування маток дуже холодною водою, щоб не викликати аборт [13]. Структура раціонів вівцематок в останні 7 тижнів кітності наведені в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4.

Структура раціонів вівцематок в останні 7 тижнів кітності

Сіно злакове різнотравне, кг	0,8	-	0,6
Сіно злаково-бобове, кг	0,2	1,0	0,2
Солома озима, кг	0,5	0,3	-
Сінаж, кг	-	-	0,5
Силос кукурудзяний, кг	2,5	2,5	2
Дерть ячмінна, кг	0,3	0,3	0,3
Сіль кухонна, г	13	13	13
Динатрій фосфат, г	-	8	-
Кормовий фосфат, г	8	-	8
Сірка елементарна, г	1	0,5	1
Мідь сірчанооксида, мг	35	40	35
Кобальт хлористий, мг	1,5	1,5	1,5
В раціоні міститься			
Обмінна енергія, МДж	18,9	16,8	17,85
Суша речовина, кг	2	1,9	1,8
Сирий протеїн, г	224	183	237
Перетравний протеїн, г	130	135	138
Кальцій, г	16,2	18,0	19,5
Фосфор, г	5,5	5,5	5,5
Магній, г	3,08	4,6	3,09
Сірка, г	4,1	4,6	4,2
Залізо, мг	604,4	799,5	391
Мідь, мг	13,5	14	13,6
Цинк, мг	54	47	62
Кобальт, мг	0,58	0,63	0,57
Йод, мг	0,56	0,51	0,54
Каротин, мг	66	55	86
Вітаміну D, тис. МО	527	870	512

За місяць до ягніння проводять огляд кожної матки. При необхідності їм підрізають копитний ріг, підстригають вовну навколо очей та вимені. Вівчарню обов'язково вичищають від гною, ремонтують та добре утеплюють щоб запобігти утворенню протягів. Проводять дезинфекцію приміщення та вносять глибокий шар підстилки. Товщина першого шару складає 20 см , під підстилку кладуть шар негашеного вапна, щоб у приміщенні було сухо. За два тижні до ягніння в приміщення встановлюється все обладнання.

Найчастіше ягніння відбувається у лютому тому для створення необхідного мікроклімату встановлюють додатковий обігрів приміщення у вигляді електрокалориферів. Найбільш теплу частину вівчарні відводять під тепляк, який вміщує 30 маток. В ньому обладнують родильне відділення. Встановлюють ящик для послідів, рукомийник, аптечку, набір необхідного інвентаря та інструментів. Також встановлюють годівниці для маток та підгодівлі ягнят. Температура в тепляку підтримується 16-18 градусів. Маток з ознаками наближення до ягніння своєчасно переводять до родильного відділення.

За нормальних умов ягніння проходить швидко. З моменту появи із родових шляхів плодового міхура до повного виходу ягняти проходить десь 30 хвилин. При народженні ягняти в плодовому міхурі міхур швидко розривають, звільняють ніс та рот від слизу. Після виходу плоду зазвичай матка заспокоюється. Якщо цього не відбувається і матка продовжує хвилюватися, очікують друге ягня. Воно, як правило, з'являється через 10-15 хвилин після першого. Після цього маткам обмивають хвіст та вим'я теплим розчином перманганата калію і оглядають їх. Ягнят годують не пізніше, ніж через годину після народження [15].

Після першого годування матку з ягням поміщають в окрему клітку, але утримують їх там не більше 3 діб, бо це негативно впливає на загальний стан матки-вони худнуть, погіршується якість вовни. Потім кожному ягняті та матері ставлять на боці однаковий номер, бо це дозволяє легко знайти ягняті матку та вести тимчасовий облік в отарі.

3.4. Організація вирощування молодняку овець

Для отримання високої продуктивності від основного стада велику увагу в господарстві приділяють вирощуванню молодняку. Відлучення молодняку від маток зазвичай проводять у 4-х місячному віці. Такі строки відлучення сприяє кращому звиканню молодняку до всіх видів кормів, цим вони покривають нестачу поживних речовин, які вони отримували з материнським молоком. Відлучення проводять у два етапи: спочатку відлучають більш розвинених ягнят а потім більш слабких. Це дозволяє провести процес відлучення більш ефективно. В такому віці молодняку властиві дуже високі м'ясні якості. Від ягнят такого віку отримують високоякісне дієтичне м'ясо, яке має високий рівень протеїну [17, 18].

Оскільки господарство є племінним, то окрім зважування відлученого молодняку проводять їх оцінку за типом конституції, екстер'єром та продуктивним якостям. З самого початку після відлучення ягнята погано поїдають корми, тому їм згодовують корми, які вони поїдають з великою охотою та забезпечують вільний доступ до води. Молодняк обов'язково забезпечують зеленою масою високої якості. Маток же у цей період випасають на ділянках пасовищ з сухою рослинністю та обмежують їм кількість води. Це зменшує молокоутворення та попереджає захворювання маститом.

Починаючи з травня відлучений молодняк переводять на літнє утримання. На пасовищі молодняк знаходиться лише влітку, а взимку він утримується у вівчарні. Літній майданчик розділяють на дві секції, посередині яких обладнують тіньовий навіс. По периметру секції встановлено годівниці для зеленої маси, які водночас є огорожею секції. Також майданчик забезпечений водопроводом та новими автонапувалками. Ефективність відгодівлі молодняка визначають такі фактори, як норми годівлі та поживна цінність раціонів, види кормів, які використовуються та умови утримання. Для відгодівлі молодняку застосовують сухі кормосуміші, які складаються з концентратів, трав'яної муки та подрібнених грубих кормів, відходи рослинництва або харчової промисловості [32].

Протягом перших 4-5 місяців після відлучення до раціону молодняку овець вводять 300-400г концентрованих кормів, 2-3 кг зеленої маси та близько 0,3-0,5 кг сіна. З переходом на стійлове утримання і залежно від загального рівня продуктивності овець у стаді раціони молодняку можуть включати: 400-500г концентрованих кормів, близько 0,7-1,0кг сіна, 2-3кг силосу, до 0,5-1кг коренеплодів, мінеральну підгодівлю.

У господарстві роблять поправки на фактичний рівень продуктивності овець. Особливу увагу приділяють ремонтні барани, жива маса яких у 14-15 міс сягає 80-90 кг, а настриг чистої вовни - до 6-7 кг і більше. Для вирощування тварин з таким рівнем продуктивності в їхній раціон треба включати 0,7-0,8 кг концентрованих кормів, 1-1,5 кг сіна, 3-5 кг силосу, 1-2 кг коренеплодів.

Таблиця 3.5.

Норми годівлі молодняку овець на голову за добу

Показники	Вік, міс						
	2-4	4-6	6-8	8-10	10-12	12-14	14-18
	Жива маса, кг						
	15-24	24-31	31-36	36-40	40-44	44-47	47-53
	Середньодобовий приріст, г						
	160	120	85	70	70	50	50
Обмінної енергії, МДж	7,35	9,45	11,03	12,9	13,65	14,18	15,23
Сухой речовини, кг	0,7	0,9	1,1	1,3	1,4	1,5	1,6
Сирого протеїну, г	120	130	145	170	180	185	190
Перетравного протеїну, г	85	90	100	110	110	115	115
Лізин, г	5,3	5,7	6,3	7,4	7,9	8,1	8,3
Метіонін+цистин	4,6	5,0	5,6	6,6	7,0	7,2	7,4
Клітковина, г	70	110	176	260	350	375	400
Кальцій, г	4	4,5	5	6	6,4	6,4	7
Фосфор, г	3	3,4	3,9	4,1	4,1	4,1	4,5

Магній, г	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7
Сірка, г	2,5	2,8	3	3,4	3,7	3,7	3,9
Залізо, мг	35	36	45	47	49	52	55
Мідь, мг	7,	7,3	8	8	8,1	8,2	8,2
Цинк, мг	28	30	33	36	40	44	48
Кобальт, мг	0,36	0,36	0,4	0,4	0,4	0,42	0,42
Марганць, мг	38	40	45	48	52	54	55
Йод, мг	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Каротин, мг	7	7	7	7	8	8,5	8,5
Вітаміну D, тис. МО	420	420	440	450	500	500	500

У віці 14-15 місяців проводять відбір тварин для бонітування ремонтного молодняку та поповнення основного стада. До даних бонітування вказують показники вовнової продуктивності та результати лабораторного аналізу товщини волокон, відсотку виходу чистої вовни, вмісту жиропоту. Бонітування проводять у квітні-травні, а стрижку овець – у червні місяці. Забезпечення високої якості ремонтного молодняку досягається завдяки повноцінній годівлі ремонтного молодняку та інтенсивному відборі тварин для поповнення основного стада.

В молодому віці вівці найбільш чутливі до різноманітних хвороб. Тому на господарстві розроблена система профілактичного огляду молодняку в 4-місячному віці. Інфекційні захворювання в багатьох випадках можуть бути дуже небезпечними не тільки для тварин, а й для людини. Серед них такі захворювання як сказ, сибірська виразка, браздот, псороптоз. Браздотом тварини можуть інфікуватися шляхом потрапляння до організму брудної трави, води.

3.5. Організація стрижки овець

За місяць до запланованої стрижки овець складається план її проведення, де вказується місце та терміни її проведення, графік подачі отар на стригальний пункт, терміни підготовки приміщень до встановлення обладнання, вказується перелік необхідного інвентарю, трасперегони та укриття на випадок дощу. Весняна стрижка проводиться у травні – червні, коли довжина шерсті становить щонайменше 5см; а осіння – у липні – серпні. Не допускається пізня стрижка, тому що шерсть звальюється і засмічується, починається линяння та підрунування шерсті. Насамперед стрижуть менш цінних овець — для відгодівлі, потім дорослих валунів, маткових отарів та баранів – виробників.

Стриження овець вважається найвідповідальнішим процесом на господарстві. До стриження овець готують за 1-1,5 місяця. Їх випасають на добрих пасовищах для підвищення вгодованості. Овець з низькою вгодованістю і сухою жиропітною вовною складно стригти, тому нерідко зустрічаються порізи шкіри, а вовна низької якості. В період підготовки вистригають брудну вовну на хвості, задній частині ніг та голови. За добу до стриження припиняють годівлю і протягом 12 годин не дають води. Це робиться для запобігання великого забруднення калом та сечею при стриженні на повний шлунок [32].

На господарстві застосовують швидкісний метод стриження. Це, насамперед скорочує кількість робітників, зайнятих подаванням овець, оскільки стригаль сам бере вівцю. За зміну, таким чином, він обстригає 50-55 голів. Таким методом овець стрижуть на підлозі. Вівцю саджають на крижі спиною до стригалья так, щоб задніми ногами вона не відчувала підлоги. Стригаль фіксує її ногами та вільною від машинки рукою. Стриження починається з черева та задніх ніг, потім рухом знизу ввєрх обстригається вовна від грудей до підборіддя вівці. Після цього стригаль стриже голову, шию, передні ноги і, вклавши вівцю на правий бік, швидкими рухами стриже лівий бік, виходячи за хребет. Потім садовить вівцю на крижі і обстригає

рухами згори до низу правий бік.

Велику увагу в господарстві приділяють організації проведення стрижень овець та облік вовнової продуктивності. Після стрижки овець проводять ретельний їх огляд. Якщо під час стрижки овець поранили, порізи обробляють креоліном [12].

Після стрижки, овець добу утримують в приміщенні, а наступного дня виганяють на пасовище. Протягом перших 5-7 днів після стрижки овець, необхідно уникати як переохолодження, так і перегріву тварин, тому їх випасають біля приміщень та тінювих наметів. Після зняття руна проводять профілактичне купання для попередження виникнення вольфартіозу та корости.

Визначення класу вовни проводять на стригальних пунктах відразу стрижки. Класують її згідно з стандартом (ДСТ 7763-71) на мериносову і немериносову. Якість вовни за тониною визначають згідно класифікацією, котра наведена в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6.

Класи якості вовни

Тип вовни	Клас тонины	Тонина вовни
Екстра тонка	80	14,5-18,14
Супер тонка	70	18,5-20,59
Тонка	64	20,6-22,04
Напівтонка	62	22,05-23,49
Напівтонка	60	23,5-24,94
Напівтонка	58	24,95-26,26,39
Напівтонка	56	26,40-27,84
Напівтонка	54	27,85-29,29
Напівтонка	50	29,30-30,99
Груба	48	31,0-32,69
Груба	46	32,70-34,39
Груба	44	34,40-36,19
Дуже груба	40	36,20-39,09
Дуже груба	36	38,10-40,2
Дуже груба	32	>40,2

ВИСНОВКИ

1. Головний напрямок роботи ТОВ «Промінь-Приват» є тваринництво, яке представлене великою та дрібною рогатою худобою.

2. На кінець 2021 року в господарстві налічується 162 голови овець породи прекос. Вівці даної породи мають високі показниками живої маси, рівня вовнової продуктивності та її фізико-механічні показники, що обумовлено правильною організацією годівлі та утримання тварин.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. З метою поліпшення якості вовни, для ремонту стада і подальшого розведення рекомендовано використовувати молодняк з білим кольором жиропоту.

2. Додавати до основного раціону відлученого молодняку мінеральні добавки, котрі мають вагомий вплив на вовнову продуктивність (мідь, цинк, залізо).